

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Resumé

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou), Týršova Str. Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

VELKÉ HOŠTICE (OKR. OPAVA)

„Za humny“. Střední a mladší doba hradištní. Sídliště. Záchranný výzkum.

Ve dnech 30. 5. až 11. 7. 2008 proběhl ve Velkých Hošticích v trati „Za humny“ záchranný archeologický výzkum při výstavbě rodinného domu (viz kapitola Neolit). Byly prozkoumány a zdokumentovány dva sídlištní objekty datovatelné na základě získaného keramického materiálu do střední doby hradištní (502, 517) a další dva do 2. poloviny 12. století až 1. poloviny 13. století (504, 512). Kromě objektu 504, který lze interpretovat jako zásobní jámu, se jedná o běžné sídlištní objekty.

Jindřich Hlas

Resumé

Velké Hoštice (Bez. Opava), „Za humny“. Mittlere und jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

VESELÍ NAD MORAVOU (OKR. HODONÍN)

Bartolomějské náměstí 41. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Zajímavé objevy přinesl v září 2008 archeologický dotled nad výkopy pro novou zeď na nádvoří budovy veselského muzea na Bartolomějském náměstí (ZM ČR 1: 10 000, kladový list 35-11-11, okolí bodu 346/370 mm od Z/J s. č.). Zde podle keramických zlomků vznikalo kulturní souvrství již od 13. století, přítomnost předpokládaných archeologických kontextů byla tak potvrzena již téměř na hraně využívané polohy nad tokem řeky Moravy, prozatím ovšem bez zahloubených objektů. Sledování nevelké plochy tak alespoň částečně napomohlo k představě o poměrech, které zde panovaly v minulosti.

Náměstí Míru 15, 17. Středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Stavební práce, související s výkopy pro rekonstrukci vodovodu v zastavěném a intenzivně využívaném prostoru na hlavním náměstí veselského předměstí umožnily v červnu 2008 zjištění kulturního souvrství s počátky ve středověku. Před domy č. p. 17 a 15 bylo zachyceno v nejspodnější tmavé vrstvě několik shluků keramiky, jejíž původ lze spojit s pozůstatky keramického odpadu (ZM ČR 1: 10 000, kladový list 35-11-11, okolí bodu 369/340 mm od Z/J s. č.). Jedná se o chronologicky výraznou keramiku, včetně větších torz, např. okrajů hrnců zdobených radélkem, tzv. okruží, ale i silně tuhovaných kusů s vleštovanými vzory na povrchu. Podle těchto nálezů se dá uvažovat o intenzivním osídlení z průběhu pozdního středověku a raného novověku, tedy rámcově o 15. až 17. století.

Jaromír Šmerda

Resumé

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Bartolomějské Platz Nr. 41. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung. Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Míru Platz Nr. 15, 17. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

VESELÍ NAD MORAVOU (OKR. HODONÍN)

Zámecká ulice 14. Vrcholný středověk, novověk. Hrad, zámek. Záchranný výzkum.

V červenci až říjnu roku 2008 proběhla na nádvoří a ve sklepních prostorách zámku ve Veselí nad Moravou první etapa záchranného archeologického výzkumu. Výzkum, vyvolaný opravou a přestavbou zámku na hotel, měl charakter plošného odkryvu.

Původní hrad (první zmínka roku 1261), postavený k ochraně zdejšího brodu, se nejspíše nacházel na ostrově v řece Moravě (Plaček 2001, 680–682). Dnes tento prostor zaujímá čtyřkřídlý barokní zámek.

Odkryv ukázal, že v severní části nádvoří se nachází pozůstatky hradního jádra, a to obvodová hradba s parkánem (ten byl vymezen parkánovou hradbou až po roce 1300). Parkánová zeď byla dodatečně opatřena opěráky. Na destrukci parkánu, který se sesul do příkopu, byl založen renesanční trakt, ukončený na východní straně schodišťovou věží. Komplex těchto staveb pak tvořil severní křídlo zámku, které je patrně na plánu z roku 1748 (Sedlář 1999, příloha 1). Severní křídlo bylo sneseno při poslední přestavbě zámku.

Střední část nádvoří zaujímá příkop s vyzděnou kontreskarpou (eskarpu tvoří parkánová zeď), oddělující hradní jádro od předhradí. Příkop zřejmě využil rameno Moravy, jeho stáří zatím nelze jednoznačně určit. Vyzdění kontreskarp představuje druhou stavební fázi. Jeho zavezení je předběžně datováno do 2. poloviny 16. století. V 17. století byla do zásypu příkopu zapuštěná vápenná jáma (souvisí s některou z přestaveb zámku), následně zasypaná zajímavou kolekcí raně novověkých nálezů.

Jižní část plochy nádvoří tvoří pozůstatek předhradí. Zatím zde byly odkryty pozůstatky čtyř dřevěných staveb (z toho tři srubové) o rozměrech 4,5 × 4,1 m; 3,6 × 3,5 m; 5,1 × 3,5 m a 5,8 × 5,2 m. V případě dvou srubů byla zaznamenána superpozice. V jednom srubu se nacházela potravinářská pec o rozměrech 3,1 × 2,5 m. Kromě samotných dřevěných staveb se na předhradí nachází značné množství reliktních košatinových plotů, kůlů a systémů kůlových řad. Antropogenní souvrství zde dosahuje mocnosti až 2 metrů. Jeho stáří, podobně jako uvedená zástavba, náleží období od 2. poloviny 13. až do 1. poloviny 14. století. Dataci potvrzují i dendrochronologická data (zatím nejstarší včetně podkorních letokruhů je 1247).

Výzkum částečně probíhal i v interiéru zámku. Pod severovýchodním nárožím byly dokumentovány navazující části hradby hradního jádra. Ve východním křídle pak byla v dnešním průjezdu identifikována branská věž, datovaná pravděpodobně do závěru 14. století.

Dosavadní poznatky obohacují poznatky o dispozičním řešení hradu. Původní hradní jádro zaujímalo prostor severní části nádvoří a přiléhajícího severního křídla

a dále pokračovalo mimo obrys dnešního zámku. Předhradí, oddělené příkopem, leželo jižně, pod jižní částí nádvoří a jižním křídlem zámku. Hradní jádro známe až ve zděné fázi, předhradí v nejstarší dřevěné i v mladší podobě zděné. Příhodné přírodní podmínky (vlhko, zamezení přístupu vzduchu) vedly k dochování takřka všech organických materiálů. Výzkum nejen poodhaluje vzhled vlastního vrcholně středověkého veselského hradu, umožňuje také nahlédnout do podoby u nás málo zkoumaných předhradí. Zásadní poznatek pak představují pozůstatky jeho dřevěné zástavby. Výzkum doprovází aplikace celé škály přírodovědných metod, realizovaných za spolupráce s environmentální laboratoří KAR ZUČ a dendrochronologickou laboratoří MZLU. Obsáhleji budeme o výzkumu na zámku ve Veselí nad Moravou informovat poukončení druhé etapy, plánované na jaro až léto 2009.

Miroslav Dejmal, David Merta

Literatura

Plaček, M., 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha.

Sedlář, J. 1999: Umělecké památky. In: V. Nekuda (ed.): *Veselsko*. Vlastivěda Moravská. Brno–Veselí nad Moravou, 395–483.

Resumé

Veselí nad Moravou (okr. Hodonín), Zámecká Str., Konstr. Nr. 14. Spätmittelalter, Neuzeit. Burg, Schloss. Rettungsgrabung.

VIZOVICE (OKR. ZLÍN)

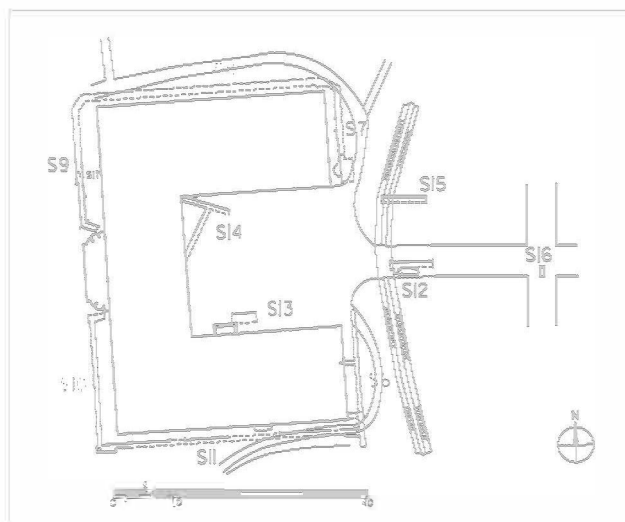
Zámek. Středověk, novověk. Zámek, klášter. Záchranný výzkum.

V roce 2008 proběhl záchranný archeologický výzkum v objektu zámku ve Vizovicích, který navázal na zjišťovací výzkum uskutečněný v roce 2007. Provedla ho Archaia Olomouc, o. p. s., pod garancí Národního památkového ústavu, územní odborné pracoviště v Kroměříži (Kováčik 2008).

Situace zachycené ve výkopových trasách kanalizace zdokumentovaly archeologické vrstvy rámcově datované na základě archeologických artefaktů do období vrcholného a pozdního středověku (cisterciácký klášter, tzv. „Smilheim“), raného (renesanční zámek) a vrcholného novověku (barokní zámek) a recentu.

Geomorfologicky se lokalita nachází v samém centru Vizovic, na levém břehu říčky Lutonínky, protékající městečkem, při jejím soutoku s Braňejovkou, resp. Želechovským potokem. Původně zřejmě výrazný k severu a řece orientovaný svah byl výrazně terasovitě upraven nejpozději ve starším novověku při výstavbě zdejšího zámku. Dokládají to situace zachycené v sondě S11, kde se podloží, tvořené převážně pleistocenním světlehnědým prachovým jílem, prudce snižovalo až pod úroveň dna výkopu pro kanalizaci, tudíž 1,7 m od současného povrchu.

Podobná situace byla zdokumentována také v sondě S6 a S10. V sondě S7 a S9 se úroveň podloží nacházela až

Obr. 141: Vizovice. Zámek. Celkový plán s vyznačenými sondami S06–S12. Abb. 141: Vizovice. Schloss. Gesamtplan mit Position der Sondagen S06–S12.

v hloubce 1,9–2,18 m od současného povrchu. V sondě S7 nebylo podloží zachyceno. Zjištěné okolnosti dokládají úpravu přirozeně svažujícího se terénu. Nelze však vyloučit ani antropogenní původ některých depresí, které by mohly být pozůstatkem původního příkopu, který se nacházel v okolí středověké nebo raně novověké zástavby v daném prostoru a po jeho zrušení byl postupně zasypáván odpadními vrstvami a následně celé okolí upraveno terénními vyrovnávkami. Tuto interpretaci potvrzuje nálezná situace v sondě S12, dokumentující proces degradace deprese/příkopu archeologickými odpadními depozity.

Nadložní vrstvy s doklady antropogenní aktivity byly výrazně mocné na východní, západní a severní straně současného barokního zámku. Vzorky odebrané z jednotlivých vrstev prezentují vývoj lokality v menší míře od vrcholného středověku, ale především v období pozdního středověku a raného novověku. Mladší aktivity dokládají nálezy z vrcholného novověku. V jižní části zámku došlo k odstranění původního terénu. Dokládají to novověké planýrky, které nasadily přímo na prachové jílovité podloží. K odstranění nadložních vrstev došlo při přestavbách v průběhu novověku. S tím souvisí také zánik původních stavebních objektů, jejichž pozůstatky byly odkryty při provedeném archeologickém výzkumu.

Jednalo se o torza kamenných zdí, spájených převážně světle béžovou vápnito-písečnou maltou. Jejich výskyt se kumuloval převážně na východní a západní straně zámku – sonda S6, S7, S9, S10, S12, ale také v menší míře na severní a jižní straně – S7, S11. Kamenné základy zdí s podpěrnými pilíři dvouprostorové budovy odkryté v sondě S6 náležely zřejmě k renesanční fázi zámku. Další poměrně ucelený stavební celek byl odkryt v sondě S7. Zde byly zachované kamenné základové pasy, mezi kterými se nacházela kamenná podlaha sklepa a torza klebních pasů. Byla po destrukci zasypána materiálem obsahujícím pozdně středověké artefakty. Mohlo by se tedy jednat o pozůstatek stavby související s existencí a pozánikovým horizontem cisterciáckého kláštera, na jehož